

УДК 378. 147:57]:502/504
DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2023.87.39>

І. Я. Трускавецька

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри біології, методології і методики навчання
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
<https://orcid.org/0000-0001-6605-7948>

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

У статті окреслено можливості використання діяльнісного підходу в процесі формування екологічної свідомості майбутніх учителів біології та основ здоров'я, доведено важливість екологічного виховання молоді з метою збереження навколишнього середовища. Проаналізовано теоретичні й методичні підходи в процесі навчання студентів шляхом формування екологічної свідомості із використанням діяльнісного підходу, а саме: дослідження, проєктна діяльність, спостереження, ігри, дискусії тощо.

Висвітлено питання застосування сучасних технологій у процесі формування екологічної свідомості та зазначено, що впровадження онлайн-платформ (Labster та LearningApps) є ефективним цифровим інструментом у підвищенні інтересу майбутніх фахівців до вивчення екології та розв'язання екологічних проблем.

Наведено приклади реалізації діяльнісного підходу екологізації фахових навчальних дисциплін: «Екологія», «Систематика. Екологія та філогенія рослин», «Зоологія. Екологія та філогенія тварин» «Біосферний рівень організації життя», «Ентомологія», «Основи акваріумістики», «Екологія», «Заповідна справа», «Навчально-польова практика з ботаніки та зоології» тощо» у професійній підготовці майбутніх учителів біології та основ здоров'я. Доведено, що навчально-польова практика з ботаніки та зоології є ефективною формою залучення здобувачів вищої освіти до науково-дослідницької діяльності засобами пізнавальних екскурсій, а проведення пізнавальних експериментів, використання інтерактивних методів (ігрові, конкурси, гурткова та дослідницька робота) у ході лабораторних і практичних занять із фахових дисциплін сприяють формуванню системи екологічних знань і моральних переконань, відповідних умінь і навичок, узагальнених принципів і моделей поведінки та діяльності в природному середовищі.

Дослідження показують, що формування екологічної свідомості є важливою складовою професійної підготовки майбутніх учителів біології та основ здоров'я, і сприяє збереженню живих організмів у навколишньому середовищі.

Ключові слова: екологічне виховання, екологічна свідомість, екологізація змісту фахових дисциплін, майбутні учителі біології та основ здоров'я, екологічні проблеми навколишнього середовища.

Постановка проблеми. Глобальні проблеми нашого часу, що загрожують навколишньому середовищу та людському суспільству призвели до екологічної кризи й викликають потребу розвитку екологічної освіти. Однією із фундаментальних причин екологічної проблеми є екологічна свідомість особистості, яка визначає певний спосіб існування людства упродовж багатьох років.

У процесі підготовки майбутніх учителів біології та основ здоров'я одним із напрямів виховання особистості є розробка й удосконалення теоретичних і практичних аспектів екологічної освіти, що базуються на принципах гуманності у взаємодії із природним середовищем і спрямовані на формування пізнавального інтересу до природи та виховання дбайливого ставлення до живих організмів [16, с. 32].

Формування свідомого ставлення у молодого покоління до навколишнього природного сере-

довища, охорони та раціонального використання природних ресурсів здійснюється шляхом екологічного виховання, що характеризується розвинутою екологічною культурою, яка сприятиме ефективній боротьбі з причинами, а не з наслідками екологічного неблагополуччя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел засвідчує, що в Україні та за її межами проведено низку досліджень презентовані проблемі екологічної свідомості особистості. Питання виникнення, розвитку й значення екологічної свідомості в регулюванні відносин суспільства й природи розглядають ряд дослідників, зокрема: О.В. Молчанюк зазначає, що формування екологічної свідомості учнів тісно пов'язане з їх екологічним вихованням, тобто це процес системи уявлень про взаємини людини та природи [15]; з погляду Є.І. Коваленка – екологічне виховання це процес формування позитивного

й дбайливого ставлення до природи [3]. В умовах сучасного соціуму особливої актуальності набуває наукова позиція Н.А. Пустовіта, яка визначає мету екологічного виховання, як «становлення початку екологічної культури у молоді, розвиток їхньої екологічної свідомості, мислення» [12].

Проблеми екологічної підготовки вчителя досліджені в дисертаційних роботах (О. Варго, С. Іващенко, М. Колесник, С. Совгіра, Л. Титаренко та ін.). Особливості підготовки вчителів до екологічного виховання учнів частково розкриті в дисертаціях: «Підготовка майбутнього вчителя технологій до екологічного виховання учнів основної школи у процесі вивчення фахових дисциплін» (В. Глуханюк), «Теорія і практика екологічної освіти у професійно-технічних навчальних закладах» (Л. Лук'янова).

Науковці дійшли висновку, що основними причинами екологічної кризи є низький рівень екологічної свідомості індивідуума, незнання та ігнорування ними й суспільством законів розвитку природи, безсистемне і споживацьке ставлення до ресурсів тощо.

Мета статті – дослідження та аналіз ефективності використання діяльнісного підходу у формуванні екологічної свідомості майбутніх учителів біології та основ здоров'я.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах ставлення людини до природи, стійкі цінності до навколишнього середовища є найважливішими елементами екологічної культури та екологічної свідомості особистості, які складають сукупність їхніх переживань та почуттів, і проявляються у різних видах діяльності.

Екологічна свідомість, як самостійна форма суспільної свідомості виникла в ХХ ст. нашої ери внаслідок відображення загрози глобальної екологічної катастрофи та наростання кризових явищ у взаємовідносинах суспільства та природи в цілому. Вона сформувалась на основі пізнання законів, що забезпечують цілісність природного середовища з метою збереження і покращання існування стану природи [18, с. 105].

Вплив природного середовища на становлення екологічного світогляду, екологічної свідомості особистості та її духовно-моральну культуру досліджували С. Шмалей, В. Глуханюк, В. Вербицький, Є. Захаров, І. Зиль та ін. Ряд авторів розглядають екологічну свідомість, як сукупність екологічного та природоохоронного сприйняття людиною світогляду й ставлення до природи, практичну діяльність спрямовану на природні об'єкти (очікувана поведінка, облік наслідків) та еколого-орієнтовані цінності.

На думку педагогів, психологів і філософів підґрунтям екологічної свідомості є екологічно доцільне ставлення до природи, уміння застосовувати науково обумовлені рішення до неї

(О. Прокопенка) [12, с. 73] та екологічні знання (О. Колонькова [10], К. Іванець [7], А. Шумілова [18] та ін.). Цієї позиції дотримуються і В. Глуханюк, О. Молчанюк, О. Пруцакова та ін.

Ми звикли більше користуватися дарами природи, ніж думати про її відновлення, дбайливе ставлення до неї, а це призводить до катастрофічних екологічних наслідків. Тому на даному етапі розвитку суспільства постає потреба у формуванні екологічної свідомості екоцентричного типу.

Важливу роль у формуванні екологічної свідомості майбутніх учителів біології та основ здоров'я становить залучення їх до природоохоронної діяльності лісництва, садівництва, роботи у господарствах, санітарних об'єктах захисту довкілля, зонах відпочинку, відділах швидкої допомоги звірам і птахам; куточку живої природи тощо [7, с. 224].

Для формування екологічної свідомості студентів у ході аудиторних занять із фахових дисциплін доцільно використовувати форми і методи роботи спрямовані на розвиток мотиваційно-ціннісних і поведінково-діяльнісних складових, зокрема:

- 1) дослідження;
- 2) постановка проблемних запитань, відповіді на які студенти знаходять протягом заняття, аналізуючи та узагальнюючи отриману інформацію;
- 3) інтерактивні методи: мозковий штурм, вивчення конкретних ситуацій, обговорення критичного явища, групова дискусія, рольова гра, імітація, семінар, групові проекти, завдяки яким джерелом інформації, носіями екологічних норм і вимог виступають самі студенти, екологічні норми і вимоги сприймаються як їх власний вибір і рішення, що є значно потужнішим стимулом, ніж зовнішнє примушування;
- 4) використання інформаційних комп'ютерних технологій;
- 5) залучення студентів до громадського екологічного руху, активної участі у різноманітних природоохоронних заходах;
- 6) позааудиторна робота: конференції, семінари, вікторини, гурткова робота, факультативи [15, с. 8].

Саме такі форми роботи дають можливість доповнити знання, уміння, досвід студентів та передбачають вибір і прийняття рішень, аналіз і оцінку ситуацій, сприяючи формуванню екологічно доцільної поведінки майбутніх фахівців.

В організації екологічного виховання учнів важливу роль відіграють екологічні знання вчителя біології та основ здоров'я, його особисте відповідальне ставлення до природи, вміння створити сприятливі умови для формування у них активної життєвої позиції, здатність підтримувати оптимізм і впевненість у своїх силах.

При забезпеченні освітнього процесу в Університеті Григорія Сковороди в Переяславі,

найбільш ефективними формами й методами навчання спрямованих на екологічне виховання та формування екологічної свідомості здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) є спостереження, експериментальні дослідження, інтерактивні методи, науково-дослідні роботи тощо. ОПП «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) передбачено низку фахових освітніх компонентів («Екологія», «Систематика. Екологія та філогенія рослин», «Зоологія. Екологія та філогенія тварин» «Біосферний рівень організації життя», «Ентомологія», «Основи акваріумістики», «Екологія», «Заповідна справа», «Навчально-польова практика з ботаніки та зоології» тощо) при викладанні яких вдало поєднуються гострота екологічних проблем сьогодення і цікавість підібраного матеріалу про взаємозв'язок біорізноманіття навколишнього середовища.

Для прикладу, в ході навчально-польових практик із ботаніки та зоології майбутні фахівці набувають умінь розпізнавати види місцевої флори й фауни, досліджувати особливості їх екології, територіальний розподіл і структуру поселень, міжвидові зв'язки тощо. Навчально-польова практика є ефективною формою залучення здобувачів вищої освіти до науково-дослідницької діяльності засобами пізнавальних екскурсій, оволодіння методиками проведення біологічних досліджень із метою еколого-естетичного, дбайливого й відповідального ставлення до природи тощо. Базою проходження навчально-польової практики є околиці Переяславщини (заплавні луки р. Трубіж, Студениківське лісництво Державного Підприємства «Переяслав-Хмельницьке лісове господарство», урочище «Куряче горло», водойми та прибережні ділянки р. Трубіж, р. Альта, о. Лісове, р. Дніпро). Основним завданням екскурсій під час практик є вивчення видового різноманіття дикорослих кормових трав на місцевих лучних ділянках; водної фауни; видового різноманіття та поширеності шкідників, переносників збудників захворювань рослин, тварин; виявлення місцевих джерел забруднення водойм, ґрунту, лісу; можливість створення екологічної стежки тощо. Майбутніх учителів біології та основ здоров'я вчимо, що екологічна стежка – це спеціально обладнана в освітніх цілях природна територія, на якій створюються умови для виконання системи завдань, що організують і скеровують трудову діяльність учнів у природному оточенні. Завдання виконуються у ході польового практикуму [6, с. 142]. Доведено, що досліджувана територія багата видовим біорізноманіттям, із поміж яких зустрічаються червонокнижні види та види, які перебувають під загрозою зникнення.

Дослідні й пізнавальні експерименти, ігри та конкурси, гурткова та дослідницька робота вико-

ристовуються у процесі проведення лабораторних і практичних занять із навчальних дисциплін «Екологія», «Систематика. Екологія та філогенія рослин», «Зоологія. Екологія та філогенія тварин», «Біоетика з основами біологічної безпеки», «Ентомологія», «Основи акваріумістики» тощо).

Розглянемо приклади формування екологічної свідомості молоді на практичних заняттях із навчальної дисципліни «Біоетика з основами біологічної безпеки», що входить до вибіркового циклу ОПП «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) другого (магістерського) рівня вищої освіти. Удосконалюючи форми та методи навчання із метою набуття практичних умінь у професійній діяльності магістрантів, обговорюються та аналізуються найбільш актуальні екологічні проблеми сьогодення, зокрема в м. Переяслав з'ясуємо причини та шляхи їх розв'язання: знищення лісів, забруднення водойм і повітря, вимирання деяких видів тварин, вплив людської діяльності на річку Альта, проблеми забруднення довкілля. При вивченні теми «Біозахист та біобезпека впливу навколишнього середовища на людину» з магістрантами проведено дослідження на тему «Сміття у лісі», з наступною практичною діяльністю із утилізації звалищ та «Забруднення атмосферного повітря» за якістю пилка рослин, хвойних дерев та оцінки якості води за проростанням насіння, цибулі та гілок смородини тощо.

Під час екскурсій із студентами до озера, ставка досліджуються причини суцільної зарослі тванню (синьо-зелені водорості), де підставою цього явища є змив добрив із полів, а також тваринницькі стоки, у складі яких багато азоту. Забруднення ґрунтів важкими металами (кадмій, кобальт, свинець, олово тощо) відбувається у результаті попадання цих елементів до фосфорних добрив із вихлопами автотранспорту та газовими викидами, які переносяться вітрами на значні відстані. З рослинами важкі метали потрапляють в організм людини, викликаючи захворювання.

У процесі вивчення освітніх компонентів «Зоологія. Екологія та філогенія тварин», «Основи акваріумістики», «Ентомологія» використовуємо такі форми навчання, як:

– експериментально-пошукові та дослідницькі завдання, які спрямовані на спостереження. Наприклад, у куточку живої природи здобувачі вищої освіти спостерігають за: розмноженням і диханням акваріумних риб; стадіями розвитку хом'яків, плодової мухи дрозофіли тощо; фазами розвитку (жуків – мучний жук, сонечко тощо); поведінкою мурах, черепахи; в домашніх умовах – одомашнених тварин (кішки, собаки тощо); в природних умовах – за особливостями застережливого забарвлення комах (червонотілки), поведінкою павуків, пристосованості тварин до

проживання у певних умовах (жаби, ящірка), вироблення рефлексів у птахів (на прикладі зимового підживлення синиць та горобців), екологією дощових черв'яків та їх значення у процесі ґрунтоутворення тощо;

– ігрові (екологічні вікторини, загадки, ребуси, кросфорди тощо). Для прикладу, «Хто кого їсть?» – це гра, в якій студенти складають ланцюг живлення різних тварин; «Екологічний мандрівник» – відповідають на запитання про тварин, що мешкають у різних куточках світу («Який вид приматів живе тільки в Африці?», або «Які тварини можна зустріти в амазонському дощовому лісі?»); «Еко-сканер» – учасники освітнього процесу шукають приховані слова, пов'язані з екологією та природоохоронною діяльністю; брейн – ринг «Природа та ми»; «Еко-детектив» – ігрова гра, в якій здобувачі вищої освіти повинні знайти різні екологічні проблеми та запропонувати шляхи їх розв'язання. Ця гра може бути корисною для розвитку критичного мислення; «Еко-реліквії» – це ігрова гра, в якій учасники збирають різноманітні предмети, пов'язані з екологією та природоохоронною діяльністю. Предмети можуть бути пов'язані з енергозбереженням, збереженням водойм, відновленням лісів, екотуризмом тощо[10, с. 379];

– використання інноваційних технологій. Вивчення рослин і тварин проводиться із використанням симуляційних завдань засобами цифрових інструментів (Labster і LearningApps), що дозволяє учасникам освітнього процесу активно взаємодіяти з віртуальною лабораторією, виконувати лабораторні роботи в будь-який час та в будь-якому місці, створити різноманітні інтерактивні ігри, які є корисними й ефективними при вивченні біології, наприклад симуляція клітини: створюють гру, яка дозволяє гравцям досліджувати різні аспекти клітинного життя, студенти можуть взаємодіяти з клітинними органелами, вивчати їх функції та виконувати різноманітні експерименти;

– продуктивні (озеленення рекреацій ЗВО, посадка квітів, дерев, прибирання лісів, лісопаркової зони, очищення прибережних ділянок тощо).

Ще однією із методик формування екологічної свідомості є – проектна діяльність здобувачів вищої освіти, яка передбачає складання екологічних проектів, що сприяють активізації творчого потенціалу, надають можливість вільного вибору прийняття рішень тощо. Наприклад, у проекті «Покращення екологічного стану своєї місцевості» учасникам освітнього процесу пропонується знайти шляхи розв'язання екологічної проблеми своєї місцевості, яка є найбільш актуальною саме для нього, а також виробити свій особистий творчий підхід. Загалом тематика екологічних проектів багата й різноманітна. Добираючи її, важливо

виходити з соціальної значущості та результативності щодо виховного впливу і збереження природи. Нами пропонується тематика екологічних проектів, наприклад: «Тварини моєї сім'ї», «Зробимо Україну квітучою», «Пташина їдальня», «Смачно чи корисно?», «Лісова аптека», «Двір моєї мрії», «Город на підвіконні» тощо. Метод проектів передбачає самостійну діяльність учнів, яка може бути як індивідуальною, так парною і груповою. Під час такої діяльності студенти виступають у різних соціальних ролях – лідерів, посередників, виконавців тощо. Проектна технологія дозволяє озброїти юних дослідників умінням користуватися дослідницькими формами, такими як пошук інформації, її систематизація та аналіз, розробка припущень та гіпотез, а також формулювання висновків [2, с. 250].

При вивченні класифікації та різноманіття рослин і тварин особлива увага приділяється рідкісним і зникаючим представникам місцевої флори чи фауни, причини зменшення їхньої чисельності тощо; встановлюється зв'язок особливостей будови органів із впливом довкілля, тобто, опрацьовуємо з учнями питання пристосування рослин до умов середовища, розподіл їх на екологічні групи, причини та значення видозмін органів, що виникають.

У результаті проектною діяльністю відбувається усвідомлення своїх повноважень, розвивається здатність до адекватної самооцінки, залучається внутрішній механізм відповідальності за реалізацію екологічного проекту; формується здатність до розвитку та підтримки екологічного партнерства на різних рівнях: із державними інституціями, місцевим самоврядуванням, неурядовими організаціями, громадськими об'єднаннями, підприємствами, населенням тощо. Усі ці ознаки є складовими екологічної компетентності учнів.

Цікавою формою є також конференції, круглі столи, що передбачають неформальне спілкування із фахівцями в галузі екології. Так, здобувачі вищої освіти спеціальності Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) в роботі III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку природничої освіти» мали нагоду поспілкуватись із докторанткою Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка Мариною Жук на тему «Екологічні особливості Asteraceae лук Роменсько-Полтавського геоботанічного округу». Для майбутніх учителів біології та основ здоров'я особливо цінним було почути з уст дослідниці про екологічні особливості домінуючої групи рослин Asteraceae, встановлення змінності їх зволоження та впливу солового режиму, вмісту карбонатів, азоту в ґрунті на їх домінування.

У професійній підготовці майбутніх вчителів біології і здоров'я людини з екологічним вихован-

ням пов'язана й туристично-краєзнавча робота студентів, яка спрямована на прищеплення у них навичок правильної поведінки у зонах відпочинку, лісах, природно-заповідних об'єктах, національних природних парках тощо.

Висновки. Отже, для формування екологічно активної особистості майбутнього вчителя біології та основ здоров'я необхідно активніше спрямовувати освітній процес на поєднання теоретичної і практичної підготовки фахових дисциплін із питаннями, що стосуються шляхів розв'язання екологічних проблем. У процесі екологічного виховання формується певна система екологічних цінностей, які визначають бережливе ставлення людини до природи, спонукають її до розв'язання проблеми глобальної екологічної кризи, а також передбачають формування екологічної свідомості у майбутніх учителів біології та основ здоров'я. Для того, щоб екологічна освіта й виховання в рамках ОПП «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)» були конструктивними, викладачу важливо знати не лише суперечності розвитку суспільного виробництва для задоволення потреб людей і пов'язані з цим сучасні екологічні проблеми, а й шляхи і методи їх розв'язання: можливості та способи очищення повітря, ґрунтів і стічних вод тощо.

Список використаної літератури:

1. Варго О.М. Екологічна свідомість як умова становлення екологічного суспільства: дис. канд. філософ. наук: 09.00.03 / Харківський ун-т повітряних сил ім. Івана Кожедуба. Харків. 2006.
2. Глуханюк В.М. Екологічне виховання учнів на уроках трудового навчання. *Актуальні проблеми виробничих та інформаційних технологій, економіки і фундаментальних наук*: Збірник наукових праць. Вип. 5. Вінниця: ФОП Данилюк В.Г., 2008. С. 250–251.
3. Екологічне виховання учнів: посібник для вчителів / уклад. П.М. Щербань, Є.І. Коваленко, Т.Д. Пінчук. Ніжин: Вид-во. НДПУ, 2003. 238 с.
4. Екологічні стежки України. Живи, Земле: Методичні матеріали/За ред. В.В. Вербицького. Київ: СМП «АВЕРС», 2003. 196 с.
5. Захаров Є.П. Комплексний вплив автомобільного транспорту на навколишнє природне середовище України. *Екологічний вісник*. 2010. № 3 (61). С. 14–16.
6. Зиль І. П. Психолого-педагогічні аспекти формування екологічної свідомості учнів основної школи. *Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Вип. 35. Рівне: РДГУ, 2006. С. 141–144.
7. Іванець К. Т. Екологічне виховання як важливий складник духовно-моральних цінностей ліцеїстів. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Дніпро: КНЗ «Хіміко-екологічний ліцей» Дніпровської міської ради, 2016. С. 225–229.
8. Іващенко С.Г. Розвиток еколого-педагогічної культури вчителя в системі післядипломної освіти: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. 246 пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Житомир, 2004. 20 с.
9. Колесник М.О. Екологічне виховання учнів на засадах «глибинної екології» в процесі вивчення біології: Автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук: 13.00.07 «Теорія та методика виховання». Тернопіль, 2003. 20 с.
10. Колонькова О.О. Формування екологічної компетентності старшокласників засобами дистанційної освіти. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський, 2007. Вип. 10. Т. 1. С. 379–387.
11. Лук'янова Л.Б. Теорія і практика екологічної освіти у професійно-технічних навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ. 2006. 40 с.
12. Прокопенко О.В. Екологічне виховання у процесі вивчення біології. *Рідна школа*. 2005. № 3. С. 72–75.
13. Пустовіт Н.А., Пруцакова О.Л., Руденко Л.Д., Колонькова О.О. Формування екологічної компетентності школярів: наук.-метод. посібник. Київ: Педагогічна думка. 2008. 64 с.
14. Совгіра С.В. Теоретико-методичні основи формування екологічного світогляду майбутніх учителів у вищих педагогічних навчальних закладах: Автореф. дис. док. пед. наук. 13.00.04. Луганськ, 2009. 40 с.
15. Титаренко Л. М. Формування екологічної компетентності студентів біологічних спеціальностей університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». Київ. 2007. 20 с.
16. Ціннісне ставлення до природи майбутнього вчителя біології: метод. рекомендації / уклад. О.В. Молчанюк; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2020. 54 с.
17. Шмалей С.В. Система екологічної освіти в загальноосвітній школі в процесі вивчення предметів природничо-наукового циклу: дис. докт. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2005. 479 с.
18. Шумілова А.В. Формування екологічної свідомості школярів еколого-освітніми заходами НПП «Слобожанський». *Екологічна освіта: Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна*, серія «Екологія», №13. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. С. 104–111.

Truskavetska I. Formation of environmental awareness in the professional training of future teachers of biology and fundamentals of health

Abstract. The article outlines the possibilities of using an activity approach in the process of forming the ecological consciousness of future teachers of biology and the basics of health, and proves the importance of ecological education of young people in order to preserve the environment. The theoretical and methodical approaches in the process of teaching students through the formation of environmental awareness using an activity approach, namely: research, project activity, observation, games, discussions, etc., are analyzed.

The issue of the application of modern technologies in the process of forming environmental awareness is highlighted and it is stated that the introduction of online platforms (Labster and LearningApps) is an effective digital tool in increasing the interest of future specialists in the study of ecology and solving environmental problems.

Examples of the implementation of the activity approach of environmentalization of professional educational disciplines are given: "Ecology", "Systematics. Ecology and phylogeny of plants", "Zoology. Ecology and phylogeny of animals", "Biosphere level of the organization of life", "Entomology", "Fundamentals of aquarium science", "Ecology", "Protected affairs", "Educational and field practice in botany and zoology", etc. in the professional training of future teachers of biology and fundamentals health. It has been proven that educational and field practice in botany and zoology is an effective form of attracting higher education students to scientific and research activities by means of cognitive excursions, and conducting cognitive experiments, using interactive methods (games, competitions, group and research work) in the course of laboratory and practical classes in professional disciplines contribute to the formation of a system of environmental knowledge and moral beliefs, relevant abilities and skills, generalized principles and models of behavior and activity in the natural environment.

Research shows that the formation of ecological awareness is an important component of the professional training of future teachers of biology and the basics of health, and contributes to the preservation of living organisms in the environment.

Key words: ecological education, ecological consciousness, ecologicalization of the content of professional disciplines, future teachers of biology and the basics of health, ecological problems of the environment.